

Patvinsuo tuottaa yhteisölleen monenlaisia merkityksiä ja vaurautta.

Kuva: Taru Peltola

6.3.2025

Taru Peltola

Turpeelle on vaihtoehtoja - niihin pitää panostaa nyt

Ilomantsissa järjestettiin 1.10.2024 [keskustelutilaisuus](#) turpeen roolista paikallisen elinvoiman turvaamisessa. Tulevaisuuden toiveita käsiteltäessä löytyi useita asioista, joista tuntuu vallitsevan yksimieliisyys. Ilomantsi on suokunta. Sen kaunista luontoa arvostavat kaikki ja paikkakunnalle toivotaan uusia asukkaita, vapaa-ajanasukkaita sekä matkailijoita. Myös yrittäjyys nähdään laajasti voimavarana. Syrjäseudun asukkailla on omatoimisuutta ja neuvokkuutta, jonka avulla pärjätään. Avoimeksi kysymykseksi kuitenkin jäi, miten laajasti koettu luontomyönteisyys on mahdollista sovittaa yhteen uusien turvetuotantoalueiden kanssa.

Millaista vaurautta turvetuotanto synnyttää?

Keskustelussa tuli selvästi ilmi, että turvetaloutta täytyy arvioida useasta eri näkökulmasta. Millaista taloutta turpeen kaivaminen siis on?

Tätä voidaan lähestyä esimerkiksi siltä kantilta, millaisia vaurauksia se hyödyntää ja millaista vaurautta se tuottaa tai kuluttaa. Vaurauden näkökulmaa ovat kehittäneet muun muassa australialaiset, yhteistä [J.K Gibson-Graham](#) nimimerkkiä käyttävät talousmaantieteilijät. He tarkoittavat vauraudella paitsi aineellista vaurautta ja rahaa, myös muita yhteisön hyvinvointia tuottavia merkityksellisiä asioita. Tällainen vauraus on esimerkiksi puhdas vesi.

Vauraus ei siis tarkoita vain pankkitilin muhkeaa saldoa tai yrityksen liikevoittoa, vaan on tarvelähtöistä: vauraudet ovat merkittäviä koska ne auttavat tyydyttämään ihmisten fyysisiä ja henkisiä tarpeita. Tai toisin päin tarkasteltuna: kun yhteisössä käytössä olevia vaurauksia menetetään, voi tarvitseva joutua maksamaan enemmän, kun samat välttämättömyydet hankitaan markkinoilta. Kun uimarannan vesi saastuu, joutuu etsimään uimavettä kauempaa tai maksaa pääsystä uimahalliin. Tämä johtaa epäoikeudenmukaisuuteen ja epävarmuuteen: kenellä on vara maksaa vedestä? Onko sitä kaikille saatavissa?

Turpeen kaivannaistalous hyödyntää paikallisia luonnonvaroja, jotta kuluttajien tarpeita voidaan tyydyttää eri puolilla maailmaa. Keskustelutilaisuudessa kuulumme, että Ilomantsissa tuotettua aktiivihiihtä voidaan myydä esimerkiksi oliiviöljyn tuottajille, jotka puhdistavat öljyään sen avulla. Tällaisessa liiketoiminnassa kertyy yksityistä aineellista vaurautta.

Keskustelussa kävi kuitenkin ilmi, että samalla toiminta näivettää joitakin sellaisia vaurauksia, jotka ovat paikallisesti merkittäviä. Hyvinvointia ja terveyttä lisäävän suomalaisen menetys voi saada lapsiperheen muuttamaan muualle, sillä lasten kasvuympäristö muuttuu epäsuotuisaksi. Luontomatkailuyrittäjyys vaikeutuu, samoin ammattikalastus menettää kannattavuuttaan. Työpaikkoja menetetään. Näiltä osin yhteisön tarpeet eivät tule täytetyiksi.

Uudistuuko Ilomantsin talous turvetta nostamalla?

Kun turpeen kaivannaistaloutta tarkastellaan tällä tavoin vaurauksien näkökulmasta, päästään arvioimaan sen luonnetta taloudellisena toimintana. Keskeinen kysymys on, onko se kokonaisuutena arvioiden paikallista taloutta näivettävää vai sitä uudistavaa. Vahvistaako toiminta siis ympärillään olevia muita taloudellisen toimeliaisuuden muotoja ja yhteisön kykyä hyödyntää vaurauksia erilaisiin tarpeisiin? Luonto voi olla taloudellisessa toiminnassa pääomaa myös muuten kuin teollisuuden raaka-aineena.

Kun keskustelussa kävi ilmi, että kaivannaistalous voi estää yhteisöä hyödyntämästä joitakin sille oleellisia vaurauksia, on olemassa riski siihen, että taloudellisen kurjistumisen kierre vahvistuu.

Amerikkalainen ajattelija ja taloustutkija [Jane Jacobs](#) on jo 1960-luvulla nostanut alueellisen talouden monimuotoisuuden yhdeksi selittäväksi tekijäksi sille, miksi jotkin alueet taantuvat ja miksi jotkin alueet kukoistavat. Jos jokin talouden muoto syö muilta toimintaedellytyksiä, syntyy taantumisen kierre, joka on johtanut jopa suurten kaupunkien vaikeuksiin.

Turpeen vaihtoehtoihin kannattaa panostaa

Ilomantsin kunnanvaltuustosalissa käydyssä keskustelussa kävi ilmi, että turpeen kaivamiselle on varteenotettavia vaihtoehtoja.

Neovalla ymmärretään, ettei turve ole pitkän tähtäimen ratkaisu yritykselle itselleen, valtakunnallisesti tai globaalisti. Siksi ilomantsilaistenkaan ei kannata tyytyä kaivamiseen pohjautuvaan suotalouteen, vaan vaatia enemmän.

Turpeelle vaihtoehtoiset lupaavat ratkaisut, esimerkiksi rahkasammalen kasvatus ja biohiili eivät tietenkään tipahda taivaasta, vaan niiden kehittäminen vaatii panostusta: rahoitusta, tutkimusta ja kokeiluja. Niiden aika on juuri nyt. Itä-Suomen kärsiessä Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksista, tarjoutuu mahdollisuuksia vaatia valtiovalalta panostuksia alueen tulevaisuuteen. Myös alan toimijoilta voidaan vaatia näyttöjä siitä, että Ilomantsissa toivottuihin tulevaisuuksiin investoidaan pontevammin, jotta suotaloutta voidaan uudistaa.

***Kirjoittaja:** Taru Peltola on luontokulttuurien tutkimuksen professori Itä-Suomen yliopistossa, Historia- ja maantieteiden laitoksella. Hän työskentelee Suo 2.0 -hankkeessa. Hyvinvointia hänelle tuottavat ilomantsilaiset karpalot ja lakat.*

Ilomantsi tunnetaan mm. karhuista ja Karhufestivaalin moottorisahaveistosta. Kuvassa osa Esko Heikuran teoksesta Kahden

karhun välissä vuodelta 2022.

Valokuva: Riitta Ryyänen